

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»**

**Навчально-науковий інститут фінансів, економіки та менеджменту
Кафедра менеджменту і логістики**

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЛІДЕРСТВО ТА ЕФЕКТИВНІ КОМУНІКАЦІЇ

Освітній рівень	Третій (доктор філософії)	
Програма навчання	вибіркова	
Галузь знань	07	Управління і адміністрування
спеціальність	073	Менеджмент
Освітньо-наукова програма	Менеджмент	
Обсяг дисципліни	3 кредити (90 академічних годин)	
Види аудиторних занять	лекції (28 академічних годин), практичні заняття (4 академічних годин)	
Форма контролю	екзамен	

Викладач:

Черниш І.В., д.е.н., професор кафедри міжнародних економічних відносин та

туризму

(понад 160 публікацій наукового, науково-методичного і науково-технічного характеру, з поміж яких 2 у НБД Scopus, 1 у НБД Web of Science, 80 статей у фахових виданнях)

Мета навчальної дисципліни: формування у здобувачів системи професійної компетентності (знань, прикладних вмінь та навичок) щодо використання принципів, типів, інструментів лідерства для забезпечення тривалого ділового партнерства, а також вивчення індивідуально-психологічних характеристик особистості, її мотивації та ставлення до різних складових трудового процесу, вертикальних і горизонтальних комунікацій та міжособових стосунків в контексті лідерства, тенденцій організаційного розвитку та реакцій на зміни, що дасть можливість ідентифікувати, розуміти та прогнозувати людську поведінку в процесі становлення та реалізації комунікативних процесів.

Знання та навички, надбані здобувачем при вивченні даної дисципліни, дозволять сформувати такі ключові компетентності як:

ЗК 4. Здатність до професійного спілкування з колегами, широким академічним товариством та громадськістю як на національному, так і на міжнародному рівнях для реалізації інноваційного проєкту або розв'язання наукової проблеми, брати активну участь у дискусіях та формулювати власну думку.

ЗК 7. Уміння працювати у колективі та команді, готовність до кооперації з колегами, практиками, науковцями та інформаційного обміну у рамках реалізації загальнонаціональної моделі «бізнес-наука-влада».

СК 7. Здатність самостійного генерування креативних ідей, виконання оригінального наукового дослідження та впровадження його інноваційних результатів у професійну практику з врахуванням особливостей поведінки людей у професійно-науковій та викладацькій діяльності.

СК 12. Здатність до публічної презентації результатів наукового дослідження фундаментального або прикладного спрямування з проблем менеджменту з використанням

академічної української та іноземних мов, вільного спілкування з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством в цілому з питань, що стосуються сфери наукової та/або професійної діяльності.

Програмні результати навчання

ПРН 7. Здатність ефективно організовувати науково-дослідну діяльність; розробляти план проведення науково-дослідних робіт; генерувати власні наукові ідеї; зрозуміло, наглядно та переконливо описувати результати наукової роботи, успішно захищати одержані результати на основі індивідуальних досліджень; використовувати та визнавати результати інших членів наукової групи з дотриманням норм професійної та академічної доброчесності.

ПРН 8. Вміння та навички виявляти комплексні проблеми сучасного менеджменту та визначати підходи, методи, засоби, інструменти сучасного менеджменту щодо їх розв'язання на інноваційній основі, що створює основу для подолання кризових ситуацій на підприємстві, обґрунтовувати управлінські рішення з урахуванням викликів зовнішнього середовища.

ПРН 10. Вміння та навички щодо побудови інтегрованої системи управління розвитком підприємства та оптимізації організаційно-технологічних, організаційно-економічних, організаційно-правових, інформаційних, безпекових аспектів діяльності підприємства.

Завдання навчальної дисципліни: теоретична та практична підготовка здобувачів з питань обґрунтування методологічних принципів, підходів формування лідерського мислення, вивчення основних категорій лідерства; засвоєння сучасних технологій реалізації лідерства; оволодіння методикою лідерських підходів для прийняття ефективних рішень за умов мінливого навколишнього середовища та прогнозування параметрів конкретних ситуацій; набуття навичок формування лідерських якостей, набуття навичок щодо формування ефективних команд та управління ними; вироблення умінь щодо реалізації сучасних психологічних методів та інструментів побудови ефективних комунікацій в організаціях.

Передумови для вивчення дисципліни: Вивчення дисципліни ґрунтується на знаннях, набутих здобувачами в результаті вивчення низки дисциплін загальної підготовки, а також дисциплін спеціальних циклів на попередніх етапах навчання: філософія та наукове мислення, сучасні інформаційні технології в науковій діяльності, управління науковими та інноваційними проектами, управління економічним розвитком країн, методологія та організація наукових досліджень, іноземна мова для академічних цілей, сучасні теорії менеджменту, бізнес-діагностика та управлінське консультування, процесно-структурований менеджмент.

Програмні результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни: здобувач повинен знати:

сутнісний зміст феномену лідерства, еволюцію відповідних теорій, їх переваги і недоліки;

особливості формування та реалізації різних стилів лідерства;

передумови ефективного лідерського впливу, основні етапи формування команди; ціннісні, критеріальні та поведінкові переваги лідера у комунікаційних процесах;

- місце людини, її особистості, індивідуальності в комунікаційних процесах, особливості організації роботи та мотивації поведінки працівника;

- основні підходи до визначення природи та типів груп в організаціях, сутність групової й міжгрупової динаміки, особливості управління груповими процесами в аспектах лідерства;

- особливості управління комунікаціями, конфліктами та стресами;

- проблеми організаційної культури й управління організаційним розвитком.

здобувач повинен вміти:

здійснювати аналіз ситуативних чинників, що обумовлюють вибір ефективного стилю лідерства в організації, обирати ефективні методи та прийоми управлінського впливу;

формувати власний імідж шляхом цілеспрямованого використання мовної культури, культури зовнішності, невербальних засобів, аксесуарів в процесі побудови та реалізації комунікацій;

визначати свій стиль лідерства, ідентифікувати й намітити план розвитку свого стилю керування командою, обирати моделі поведінки відповідно до обраного стилю лідерства та вміння реалізовувати ці моделі в процесі комунікацій за різних ситуаційних умов;

визначати готовність колективу до формування команд, формувати команди, забезпечувати їх згуртованість та ефективність;

вести дискусію й управляти аудиторією, уникати логічних помилок у суперечці й дискусії, здійснювати ділові переговори з урахуванням особливостей комунікаційної ситуації, етичних вимог та психологічних закономірностей переговорного процесу; визначати заходи щодо підготовки публічного виступу.

- аналізувати соціо-психологічне середовище в організації;
- визначати конкретні вимоги до менеджерів, соціальних груп та організації в цілому;
- застосовувати сучасні процедури розробки планів поліпшення мотиваційного клімату персоналу та прийняття управлінських рішень;
- розробляти програми організаційного розвитку на різних рівнях управління .

Критерії оцінювання результатів навчання

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом вивчення навчальної дисципліни.

Мінімальний поріг рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати в мінімальну позитивну оцінку числової (рейтингової) шкали.

Сума балів	Значення ЄКТС	Оцінка	Критерій оцінювання	Рівень компетентності
90-100	А	Відмінно	Здобувач демонструє повні й міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає робочій програмі дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях. Власні пропозиції Здобувача в оцінках і вирішенні практичних задач підвищує його вміння використовувати знання, які він отримав при вивченні інших дисциплін.	Високий , що повністю забезпечує вимоги до знань, умінь і навичок, що викладені в робочій програмі дисципліни.
82-89	В	Добре	Здобувач демонструє гарні знання, добре володіє матеріалом, що відповідає робочій програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач, але допускає окремі неточності. Вміє самостійно виправляти допущені помилки, кількість яких є незначною.	Достатній , що забезпечує Здобувачу самостійне вирішення основних практичних задач.
74-81	С	Добре	Здобувач в загальному добре володіє матеріалом, знає основні положення	Достатній , конкретний

Сума балів	Значення ЄКТС	Оцінка	Критерій оцінювання	Рівень компетентності
			матеріалу, що відповідають робочій програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та використовує для рішення характерних/типових практичних завдань на професійному рівні. Додаткові питання про можливість використання теоретичних положень для практичного використання викликають ускладнення.	рівень, за вивченим матеріалом робочої програми дисципліни.
64-73	D	Задовільно	Здобувач засвоїв основний теоретичний матеріал, передбачений робочою програмою дисципліни, та розуміє постанову стандартних практичних завдань, має пропозиції щодо напрямку їх вирішень. Розуміє основні положення, що є визначальними в курсі, може вирішувати подібні завдання тим, що розглядалися з викладачем, але допускає значну кількість неточностей і грубих помилок, які може усувати за допомогою викладача.	Середній , що забезпечує достатньо надійний рівень відтворення основних положень дисципліни.
60-63	E	Достатньо	Здобувач має певні знання матеріалу, передбаченого робочою програмою, володіє основними положеннями на рівні, який визначається як мінімально допустимий. Правила вирішення практичних завдань з використанням основних теоретичних положень пояснюються з труднощами. Виконання практичних завдань значно формалізовано: є відповідність алгоритму, але відсутнє глибоке розуміння роботи та взаємозв'язків з іншими дисциплінами.	Середній , що є мінімально допустимим у всіх складових навчальної дисципліни
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання екзамену/ заліку	Здобувач може відтворити окремі фрагменти з курсу. Незважаючи на те, що програму навчальної дисципліни Здобувач виконав, працював він пасивно, його відповіді під час практичних і лабораторних робіт в більшості є невірними, необґрунтованими. Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни у Здобувача відсутні.	Низький , не забезпечує практичної реалізації задач, що формуються при вивченні дисципліни.
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним	Здобувач повністю не виконав вимог робочої програми навчальної дисципліни. Його знання на підсумкових етапах навчання є фрагментарними. Здобувач не	Незадовільний , Здобувач не підготовлений до самостійного вирішення задач,

Сума балів	Значення ЄКТС	Оцінка	Критерій оцінювання	Рівень компетентності
		вивченням дисципліни	допущений до здачі екзамену/заліку.	які окреслює мета та завдання дисципліни.

Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є екзамен, виконання завдань на практичних заняттях.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма за скороченим терміном навчання (3 сем.)					
	усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	
Змістовий модуль 1.						
Тема 1. Теоретичні та концептуальні засади лідерства та лідерської поведінки як соціального феномену в комунікаційних процесах	11	4	1	-	-	6
Тема 2. Комунікації та спілкування: місце та роль в сучасних процесах управління. Вербальні та невербальні комунікації	11	4	1	-	-	6
Тема 3. Сучасні теорії лідерства: сутність, зміст та аналіз сучасних підходів до феномену лідерства в комунікаційних процесах	11	4	1	-	-	6
Тема 4. Керівництво, влада та вплив як елементи лідерства	11	4	-	-	-	7
Тема 5. Лідерство як груповий процес	11	2	1	-	-	8
Тема 6. Основи управління поведінкою індивідів та мотиваційний аспект лідерства в комунікаційних процесах	12	4	-	-	-	8
Тема 7. Робота лідера в групах та командах. Внутрішньогрупова комунікація.	12	4	-	-	-	8
Тема 8. Конфлікти, стреси та шляхи їх подолання в процесі управлінських комунікацій: лідерські аспекти конфліктології	11	2	-	-	-	9
Усього за змістовим модулем 1	90	28	4	0	0	58
Усього годин	90	28	4	0	0	58

Методи контролю. Поточний контроль успішності аспірантів може здійснюватися у балах шляхом їх опитування під час лекцій, виконання самостійної роботи, тестування або в ході індивідуальних співбесід під час консультацій. Вибір конкретних форм і методів поточного контролю знань аспірантів доводиться до їхнього відома на першому занятті. Присутність на лекціях не оцінюється в балах.

Підсумковий контроль – екзамен, проводиться у формі тестування та письмового опитування.

Методичне забезпечення

1. Черниш І.В., Гунченко М.В. Методичні вказівки для самостійної роботи здобувачів третього освітнього рівня (доктор філософії) з дисципліни «Лідерство та ефективні комунікації». Полтава, НУ «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2021. 12 с.
2. Черниш І.В., Гунченко М.В. Методичні вказівки для до виконання практичних робіт здобувачів третього освітнього рівня (доктор філософії) з дисципліни «Лідерство та ефективні комунікації». Полтава, НУ «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2021. 24 с.
3. Матеріали для проміжного і підсумкового контролю знань.
4. Правила модульно-рейтингового оцінювання знань із навчальної дисципліни.
5. Черниш І.В., Гунченко М.В. Конспект лекцій для здобувачів третього освітнього рівня (доктор філософії) з дисципліни «Лідерство та ефективні комунікації». Полтава, НУ «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2021. 80 с.

Рекомендована література Базова

1. Батченко Л.В., Бондар І.С., Русавська В.А. Бізнес-комунікації в міжнародному менеджменті: навчальний посібник. Київ : Ліра-К, 2017. 304 с.
2. Бесєдін М.О., Нагаєв В.М. Лідерство: стиль, ситуація і ефективність. Основи менеджменту: Оцінно-ситуаційний підхід: Підручник: Модульний варіант. Київ: Центр навч. л-ри, 2005. С.244-267.
3. Інноваційний університет і лідерство: проект і мікропроекти - II / відп. ред. Т. В. Фініков, Р. Сухарські. – Київ: Fundacja "Instytut Artes Liberales", 2017. 460 с.
4. Лідерство у ХХІ столітті // Економічні проблеми ХХІ століття: міжнародний та український виміри : монографія / за ред. С. І. Юрій, Є. В. Савельєв. Київ: Знання, 2007. С.498-522.
5. Скібіцька Л. І. Лідерство та стиль роботи менеджера: навч. Посібник. Київ: Центр учб. л-ри, 2009. 192с.

Допоміжна

1. Артёмова Т.І. Глобальне економічне лідерство у контексті ціннісного аналізу. *Економіка України*. 2017. № 5/6. С. 123–135.
2. Бак Г.О. Лідерство транснаціональних корпорацій у світовому створенні інновацій. *Економічний часопис-XXI*. 2012. № 3/4. С. 16-19.
3. Буник В. Свідоме лідерство: характеристика та етапи становлення. *Академія гостинності*. 2020. № 6. С. 60–65.
4. Мартиненко, М. М. Люди як елемент організації: поведінка, влада, лідерство. Основи менеджменту: підручник. Київ: Каравела, 2008. С.114-144.
5. Стиль управління та лідерство у подоланні криз. Антикризовий менеджмент: навч. посібник / Л.І. Скібіцька, В.В. Матвеев, В.І. Щелкунов, С.М. Подреза. Київ: Центр учб. л-ри, 2014. С. 321–412.